

Skov & Landskab

Park- og Landskab
Videnblade

Emnegruppe Landskabspleje

Bladnr. 6.2-12

Dato August 2002

Naturpleje på enge baseret på stude

Det kan være problematisk at skaffe tilstrækkeligt med græsningsdyr til pleje af enge. På malkekvægsbesætninger produceres handyr der som regel opdrættes på stald, mens en del eksporteres levende eller af lives ved fødsel. Det kan derfor synes fordelagtigt at benytte disse kalve til studeproduktion hvor de samtidig får udendørs græsningsgange til rådighed og udnyttes i natur- og landskabsplejen.

Under programmet »Arealforvaltning – jordbrugeren som landskabsforvalter« blev der i 1997 etableret en undersøgelse med henblik på at belyse hvordan græsning kan udføres med stude fra malkekvægsbesætninger. Græsningens aspekter omkring miljø, biodiversitet og produktion blev undersøgt. Der blev stilet mod en miljø- og naturvenlig produktion, men samtidig blev studeproduktionen optimeret under de givne betingelser gennem valg af vinterfodrings- og slutfedningsstrategi. Græsningen foregik på engene ved Fussingø Gods. Engene var kulturprægede efter en tidligere periode med intensiv drift, men var ikke omglat, gødet eller sprøjtet i en seksårig periode forud for forsøget. I dette videnblad fortælles om stude drift i forhold til produktion og foderkvalitet på enge.

Græsningstryk og vinterfodring

Stude fra malkekvæg der udelukkende græsser på ekstensivt drevne engarealer, har en relativ lav tilvækst og er først klar til slagtning efter to år. I forsøget blev der benyttet efterårsfødte kalve der blev studet senest

Stude af malkekvægrace på Fussingø enge. Studene er blevet forsynet med en vomfistel til udtagning af foderprøver. Foto: Rita M. Buttenschøn

1,5 måneder før udbinding. Den første vinter inden afgræsning blev alle studene fodret ens. Ved afgræsning blev de inddelt i to belægningsgrader. Ved høj belægning blev der stilet mod en gennemsnitlig græshøjde på seks centimeter. Ved lav belægning var der halvt så mange stude per ha som ved høj belægning. Foldene blev delt således at der kun var halvdelen til afgræsning i første halvdel af sæsonen, men efter et slæt på det resterende areal var hele folden til afgræsning. Halvdelen til slæt skiftede fra år til år. Græsningssæsonen varede cirka fire en halv måned.

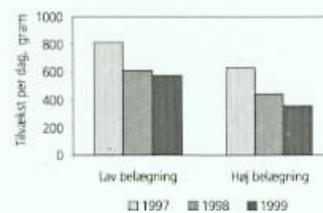
Anden vinter var vinterfodringen tilrettelagt således at dyrene fortsatte den tilvækst de havde haft på græs; det vil sige at dyrene ved lav belægning der havde vokset bedst på græs, også voksede bedst i vinterperioden. Ved andet års græsning fulgtes samme mønster som første år. Og ende-

lig den sidste vinter blev der afprøvet forskellige slutfedningsstrategier med test af en række parametre for kødkvalitet.

Primærproduktion og fordøjelighed

Der er stor variation i primærproduktion og foderkvalitet på enge afhængigt af især jordbundsforhold, vandstand og tidligere drift. I forsøget blev der både målt tørstofproduktion, artssammensætning på tørstofbasis og foderkvalitet. Ligeledes blev jordbundsforholdene karakteriseret, og der blev målt vandstand på arealerne.

Der var ikke nogen signifikant forskel i tørstofproduktion ved høj og lav belægning, men der var en lidt bedre fordøjelighed ved høj belægning sammenlignet med lav belægning. Faldet i tørstofproduktion er sandsynligvis knyttet til det forhold at der gennem forsøgsperioden har været en stigende fugtighed på arealerne i produktionsperioden som følge af en stigende mængde nedbør i forårsperioden. Samtidig har vegetationen ændret sig gennem årene. I foldene med 1. årsstude blev der således registreret en voksende andel

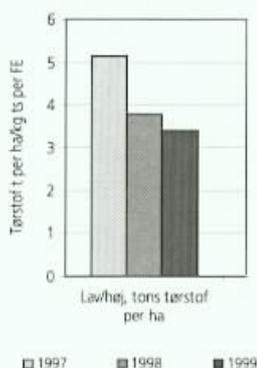
Figur 1. Tilvækst hos 1. årsstude.

af mose-bunke og lyse-siv der har en dårlig fordøjelighed.

Dyretilvækst

For de små stude viste tilvæksterne sig som forventet, nemlig cirka 480 g per dag ved høj belægning og cirka 670 g per dag ved lav belægning. Den animalske tilvækst per ha var således højere ved høj belægning sammenlignet med lav belægning. Tilvæksten i forsøgsperioden er vist i figur 1. Som det fremgår, var der et fald i studenes tilvækst gennem forsøgsperioden. Dette fald er sammenfaldende med et fald i tørstofproduktion som det fremgår af figur 2. Desuden faldt foderkvaliteten gennem perioden. At studene havde en højere tilvækst ved lav belægning, kan dels forklares ved at der har været bedre mulighed for selektion af græsvegetation med højere foderkvalitet ved lav belægning, dels ved en mindre belastning med løbetarmorm på disse arealer. Det skal dog nævnes at den større mulighed for selektion ved lavere belægning på længere sigt kan betyde at arter med lav fordøjelighed, det vil især sige mose-bunke og lyse-siv, kan fremmes på bekostning af en mere righoldig engvegetation, specielt hvor der udelukkende afgræsses på arealerne

For 2. årsstudene var størrelsen af græsningsarealet undervurderet, og samtidig var der problemer med at de tunge dyr trådte jorden op. Dette gjorde at det blev nødvendigt at udvide foldene. Desuden viste det sig at foderkvaliteten var lidt ringere på arealerne til 2. årsstude idet der gennem hele perioden var en højere andel af lyse-siv og mose-bunke. Dette kan til dels forklare at 2. årsstudene havde en lavere tilvækst end 1. årsstudene, og at der ikke var forskel på høj og lav belægning (cirka 460 g per dag). Det ses også ved kvier at unge dyr generelt har en lidt højere tilvækst end ældre dyr ved indtagelse af foder af samme kvalitet. Problemet med foderkvaliteten i engene er især det lave energiindhold.

Figur 2. Tørstofproduktion og foderkvalitet af det græsudbud der var på engene.

Der var fuldt ud tilstrækkeligt proteinindhold i studenes foderudbud.

Produktionsniveauet på enge

Som nævnt varierer forholdene meget fra eng til eng. Ved en sammenligning mellem 20 forskellige engarealer viste produktionsniveauet på Fusingø sig som gennemsnit at lige lidt lavere end middelværdien fra de 20 enge. Eftersom det er foderkvaliteten der især er afgørende for dyrenes tilvækst, er kvalitet mere kritisk end kvantitet. Med hensyn til foderkvalitet var Fusingø-engene i underkanten af middelværdien fra de 20 enge. Det vil sige at man i praksis både kan finde bedre og dårligere græsgange end i forsøget. Ved vurdering af engarealers produktionsværdi er det væsentligt at kende de dominerende arter som udgør hovedparten af dyrenes foderudbud, vandstanden og jordbundsforholdene på arealerne.

På fugtige enge kan unge, lette dyr være at foretrække idet de i mindre grad træder underlaget op. De udnytter foderet lidt bedre, men er mere følsomme over for parasitter. Hvor det er muligt med slæt, vil en renholdelse af arealer via slæt være en fordel, og ligeledes kan vekslen med alternative græsningsdyr være en fordel med hensyn til parasitter.

Økonomi

Økonomiberegninger viste at det bedste økonomiske resultat blev opnået ved en belægning på cirka 1 t dyr per ha først på sæsonen og cirka ½ t dyr per ha senere på sæsonen samt en slutfedning på knap tre måneder fortrinsvis med grovfoder. Tilskudsordninger var af stor betydning for afkastet ved studeproduktionen. Op til 60 % af indtægterne stammede således fra tilskud. Økonomien på den enkelte bedrift vil i høj grad være afhængig af om det er muligt at opnå de forskellige tilskud (dyrepræmier, ekstensiveringspræmie, MVJ, økotilskud). Forsøget er udført udelukkende med græsning på fugtige engarealer hvor græsningsperioden kun var cirka fire en halv måned, og kun cirka 30 % af studenes samlede tilvækst blev opnået på græs. Det må forventes at produktionsresultaterne kan forbedres hvis der græsses på mere højtliggende arealer før og efter græsning i engene.

Konklusioner

Stude fra malkekvægbesætninger kan anvendes på enge, men for at opnå positivt dækningsbidrag er der behov for tilskud til dyrehold og arealer. For at kunne tilrettelægge driften optimalt er der behov for viden om produktionsniveau og foderkvalitet på de enkelte arealer. Lav belægningsgrad suppleret med høslæt resulterer i den højeste tilvækst per stud, men den lave græsningsintensitet giver øget risiko for at mose-bunke eller lyse-siv breder sig. Våde enge kan med fordel drives i sammenhæng med mere højtliggende græsningsarealer, således at græsnings sæsonen kan forlænges.

Lisbeth Nielsen og Rita M. Buttenschøn

Kilder

Ferske enge –ekstensiv landbrugsproduktion, natur og miljø. Intern rapport nr. 154, 2002. Danmarks Jordbrugsforskning.
Studeproduktion ved afgræsning af ferske enge. DJF-rapport nr. 40, 2002. Danmarks Jordbrugsforskning.